Region Stockholm

14
Yttrande över remiss Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)
HSN 2022-0750

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Enskilda vårdgivare och Vårdstödjande tjänster
Peter Ölund
Mats Nilsson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-08-02

HSN 2022-0750

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Yttrande över remiss Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har av Socialdepartementet beretts möjligheten att yttra sig över remiss på Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Tolkcentralen, SLSO har bidragit med sakkunskap i utformandet av remissvaret. Region Stockholms yttrande utgår ifrån ett samlat regionalt perspektiv utifrån regionens roll som ansvarig för vardagstolkning för målgruppen.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Remissvar Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11), bilaga 1
Remiss Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11), bilaga 2

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i seniorvårdsberedningen.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Hälso-och sjukvårdsnämnden antar hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande samt bilagt remissvar som nämndens yttrande och överlämnar det till Socialdepartementet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
2020 års tolktjänstutredning har fördjupat analyserat förslagen i betänkandet *En samlad tolktjänst, samordning och utveckling av tolktjänst för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhe*t (SOU 2011:83) samt i departementspromemorian *Tolktjänst för vardagstolkning* (Ds 2016:7). Utredningen har utifrån analysen tagit fram en handlingsplan för tolktjänstens långsiktiga utveckling. Denna har sänts till ett stort antal remissinstanser, bland annat Region Stockholm. Tolkcentralen, SLSO har bidragit med sakkunskap i utformandet av remissvaret.

Överväganden
Ansvaret för att tillhandahålla och finansiera tolk för ovan nämnda målgrupp är fördelat på många olika aktörer utan gemensam reglering. Detta innebär att tolkanvändare i Stockholms län beroende på uppdragets art har att vända sig till många olika instanser för att beställa tolk.

Region Stockholm och Tolkcentralen har enligt Hälso- och sjukvårdslag (2017:30) ansvar för så kallad vardagstolkning. Tolkcentralen i Region Stockholm drivs på uppdrag av hälso- och sjukvårdsnämnden inom ramen för regionens beställar-utförarmodell. Tolkcentralen är en regiondriven utförare som fullgör sitt uppdrag genom att upphandla tolktjänster på marknaden och förmedla dessa till vården och till tolkanvändarna.

Utredningens förslag berör direkt regionens ansvar för vardagstolkning.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen menar att det är värdefullt att utredningen har ambitionen att tydliggöra och renodla ansvaret för de olika berörda myndigheterna. Ett exempel på detta är arbetslivstolkning där det idag finns gränsdragningsproblem. Det är också lovvärt att utredningen vill förenkla för tolkanvändarna när det gäller rutiner för att beställa tolk.

Utredningen innehåller dock otillräckligt genomarbetade förslag och bristfälliga konsekvensanalyser. Exempelvis föreslås att tolktjänst inte längre ska regleras i Hälso-och sjukvårdslagen och inte längre styras av hälso- och sjukvårdens regelverk. Det är dock inte tillfredsställande utrett hur den stora andel hälso- och sjukvårdstolkningar som Tolkcentralen utför

skulle påverkas av utredningens förslag och dess konsekvenser för tolkanvändarna. Även flera av de andra förslagens ändamålsenlighet kan ifrågasättas på centrala punkter och konsekvensanalyserna är otillräckliga.

Ekonomiska konsekvenser
Det nuvarande remissvaret har inga ekonomiska konsekvenser. Ett utökat samordningsansvar som utredningen föreslår skulle innebära betydande kostnadsökningar.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Se bilaga.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Se bilaga.

Miljökonsekvenser
Beslutet innebär oförändrade konsekvenser för miljön.

Administrativa konsekvenser
Remissvaret har inga administrativa konsekvenser. Ett genomförande av utredningens förslag om ökat samordningsansvar för regionen skulle innebära en betydande ökning av Tolkcentralens administrativa börda.

Anders Ahlsson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Anna Ingmanson
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Socialdepartementet
Akten

Godkänd av Anders Ahlsson, 2022-08-02

Remissvar Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)

Sammanfattning

Region Stockholm har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11). Tolkcentralen i Region Stockholm drivs på uppdrag av hälso- och sjukvårdsnämnden. Tolkcentralen är utförare i egen regi och hälso- och sjukvårdsnämnden är beställare och huvudman. Tolkcentralen svarar i egenskap av sakkunnig för Region Stockholms yttrande över betänkandet.

Utredningens förslag berör direkt regionens ansvar för vardagstolkning. Utredningen innehåller otillräckligt genomarbetade förslag och bristfälliga konsekvensanalyser. Exempelvis föreslås att tolktjänst inte längre ska regleras i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30) och inte längre betraktas som hälso- och sjukvård. Det är dock inte tillfredsställande utrett hur den stora andel hälso- och sjukvårdstolkningar som Tolkcentralen utför skulle påverkas av utredningens förslag och dess konsekvenser för tolkanvändarna bland annat avsett prioriteringar. Även flera av de andra förslagens ändamålsenlighet kan ifrågasättas på centrala punkter och konsekvensanalyserna är bristfälliga. Region Stockholm anser att utredningen i sin nuvarande utformning och i centrala delar inte kan ligga till grund för ändamålsenliga förändringar av nu gällande regelverk för regionens ansvar för vardagstolkning.

Region Stockholm beklagar att betänkandet presenterats utan föregående samråd med Region Stockholm i egenskap av huvudman för tolktjänsten i regionen.

Allmänna synpunkter

Möjligheten att få tolk för döva och hörselskadade personer regleras i ett flertal olika regelverk, vilket i ett flertal utredningar de senaste decennierna har konstaterats leda till oklarheter både avseende betalningsansvar och i vilka situationer tolk kan erbjudas.

Region Stockholm vill betona vikten av att tolktjänstfrågan får sin lösning. Region Stockholm efterfrågar tydlighet i den närmare definitionen av begreppet vardagstolkning samt avgränsningar mot andra huvudmän. Utredningens ambitioner på detta område är vällovliga.

Intresseorganisationer för tolkanvändare är en naturlig och central aktör för samråd och utveckling av tolktjänsten, men användarperspektivet är inte det enda perspektivet som krävs för att fullständigt belysa en komplex systemfråga. Den problembeskrivning och de förslag som utredningen lämnar överensstämmer bara delvis med den bild som Region Stockholm ser i egenskap av huvudman. Utredningen saknar i stor utsträckning ett huvudmannaperspektiv.

Utredningen innehåller också otillräckligt genomarbetade förslag och bristfälliga konsekvensanalyser. Exempelvis föreslås att tolktjänst inte längre ska regleras i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30) och inte längre betraktas som hälso- och sjukvård. Det är dock inte tillfredsställande utrett hur den stora andel hälso- och sjukvårdstolkningar som Tolkcentralen utför skulle påverkas av utredningens förslag och dess konsekvenser för tolkanvändarna och regionen som vårdgivare. Betänkandet innehåller välutvecklade resonemang om utredningens vision för tolktjänstens framtida utveckling. Dock saknas generellt tillfredsställande redovisningar av utredningens faktaunderlag för analyser samt förslagens organisatoriska, verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser för regionerna. I utredningsdirektiven anges att den handlingsplan som utredningen ska presentera ska tas fram i dialog och innehålla förslag som är förankrade hos berörda organ, till exempel regionerna. Region Stockholm kan konstatera utredningens förslag inte är förankrade och att någon sådan samsyn inte är uppnådd.

Utredningens förslag om en ny lag om tolktjänst

Utredningen föreslår att en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade personer och personer med dövblindhet ska ersätta nuvarande reglering i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30) om tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade. Lagen kommer i likhet med hälso- och sjukvårdslagen vara en skyldighetslag. I och med detta kommer tolktjänsten inte längre juridiskt höra samman med hälso-och sjukvården. Skälen som anges för förslaget är ett perspektivskifte från vårdperspektiv till språkperspektiv. Utredningen anger även förbättrade förutsättningar att utveckla tolktjänsten som ett argument.

Förslaget innebär att regionerna ska ha fortsatt ansvar för tolktjänst för vardagstolkning, i vilken fortsatt ska ingå tolkning när det utförs hälso- och sjukvård och tandvård.

Förslaget får enligt utredningen inga konsekvenser för regionen som vårdgivare, varken administrativa eller ekonomiska (s.457). Syftet med förslaget är att ge regionerna bättre förutsättningar än i dag att tillgodose målgruppens behov samtidigt som gränsdragningsproblem i förhållande till andra aktörers ansvar för tolkstöd minskar (s. 422). Syftet är också att (s. 435) förtydliga och förstärka det ansvar regionen har enligt 8 kap 7§ första stycket i Hälso-och sjukvårdslagen (HSL 2017:30). En ökad tydlighet bör enligt utredningen bidra till en mer kostnadseffektiv och förutsägbar tolktjänst, vilket kan förväntas leda till minskade kostnader för regionerna (s.438).

Regionens synpunkter

Av tolkcentralens samtliga uppdrag är hälso-och sjukvårdstolkningar den enskilt största uppdragskategorin och hälso- och sjukvårdstolkningar utgör i regel närmare 50 procent av uppdragen över tid. Tolken och tolkcentralens verksamhet ingår då i en hälso-och sjukvårdskontext som är högst relevant för uppdraget. Tolken behövs för att upprätthålla patientsäkerhetskrav, tolken omfattas av sjukvårdens informationssäkerhetskrav, tolkningen genomförs i förekommande fall i vårdens digitala system för vårdmöten på distans och eventuella avvikelser följs upp inom hälso- och sjukvårdens avvikelsehanteringssystem.

Utredningens föreslår att hälso- och sjukvårdens prioriteringsgrunder inte längre ska vara tillämpliga för tolktjänsten. Att tolkcentralen föreslås ges en annan prioriteringsgrund än vårdgivaren riskerar att direkt påverka vårdgivarens möjlighet att få tolk till vårdmöten med patient och därmed även vårdgivarens uppdrag att bedriva god vård på lika villkor enligt HSL. Region Stockholm delar därför inte utredningens bedömning att regionen som vårdgivare inte kommer att påverkas av utredningens förslag.

Utredningen anger också förbättrade förutsättningar att utveckla tolktjänsten som ett argument för särlagstiftning. För regionen som huvudman förbättras inte förutsättningarna att utveckla tolktjänsten genom att den regleras i en lag utanför Hälso- och sjukvårdslagen. Det kan snarast få konsekvensen att verksamheten behöver genomgå en tid- och resurskrävande omställning och som kan ge oförutsedda negativa konsekvenser för verksamheten och för tolkanvändarna. Ett exempel är

utredningens förslag om en bestämmelse om att regionen får ge företräde för den som har störst nytta av tolktjänst för vardagstolkning, se nedan. Region Stockholm avstyrker utredningens förslag att reglera regionens ansvar för vardagstolkning i en ny skyldighetslag som inte hör samman med hälso- och sjukvården med hänvisning till utredningens analys och konsekvensbeskrivning av förslagen är bristfällig.

Närmare om bestämmelsen om prioriteringar

Utredningen föreslår (s. 212) att regionen får ge företräde till den som har störst nytta och behov av tolktjänst för vardagstolkning och att en ny ordning för sådana prioriteringar införs som gör gällande att regionen får prioritera (s. 473) främst av schemaläggningstekniska skäl, närmare bestämt när en tolkbeställning krockar med en annan tolkbeställning och fler tolkar inte finns att tillgå. Hälso- och sjukvårdens prioriteringsgrunder ska inte längre vara tillämpliga. Det anges också att tolktjänsten ska prioriteras utifrån på samma grunder och att dessa grunder ska vara objektiva och att det är en förutsättning för en god och likvärdig tolktjänst (s. 473). Enligt utredningen (s.190) kommer regionens ansvar genom särskilda bestämmelser om tex prioritering av tolktjänst för vardagstolkning att förtydligas.

Regionens synpunkter

Region Stockholm har inte egna anställda tolkar utan upphandlar tjänsten. Om en förfrågan om ett tolkuppdrag avvisas av ett tolkbolag, så går förfrågan vidare till ett annat tolkbolag. Några schemaläggningskrockar så som utredningen beskriver föreligger därför aldrig. Eftersom schemaläggningskrockar anges som enda exempel på tillfällen då prioriteringar ska förekomma (författningskommentar s.473) skulle förslaget innebära att regionens prioriteringsmöjligheter kraftigt inskränks i jämförelse med dagens regelverk. Det är naturligt att Region Stockholm i egenskap av huvudman för verksamheten har mandat att prioritera av fler skäl än schemaläggningstekniska, till exempel ekonomiska. Det finns ytterligare exempel på att konsekvenserna av att reglera prioriteringar i lag, utanför hälso- och sjukvårdslagen, är otillräckliga. Det framgår exempelvis inte att tolkcentralen i praktiken skulle behöva förhålla sig till flera prioriteringsordningar eller vad som avses med den nya författningens krav på prioriteringar på ”samma grunder” innebär (s. 473).

Definition av tolktjänst

I förslaget till ny lag anges i 1 § lagens tillämpningsområde. I författningskommentaren (s. 467) ges följande definition av tolktjänst:

”Tolktjänst är en kommunikationstjänst som syftar till att säkerställa kommunikation dels mellan döva, hörselskadade, personer med dövblindhet och hörande personer, dels mellan döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.”

Termen ”kommunikationstjänst” som ovan beskrivs för att definiera tolktjänsten är inte ett vedertaget begrepp i tolkningssammanhang och saknar karaktäristik för att beskriva just tolkning och därmed urskilja tolkning från andra former av kommunikation. Något resonemang om hur ”kommunikationstjänst” ska definieras återfinns inte i utredningen, annat än att syftet är att ”säkerställa kommunikation”.

Definitionen som ges utvidgar ansvaret för tolkning *inom* målgruppen, främst mellan döva personer. Tolkcentralen utför i vissa fall och specifika sammanhang tolkning inom målgruppen, främst personer med dövblindhet. Ett uppdrag att tolka mellan döva personer skulle avsevärt utöka regionens ansvar.

Bestämmelsen avgränsar heller inte vilka språk som avses. Tolkcentralen i Stockholm har idag inte i uppdrag att tolka vare sig till eller ifrån samtliga förekommande talade språk i regionen eller till eller från samtliga förekommande tecknade språk i regionen.

Region Stockholm anser att den föreslagna formuleringen inte har den klarhet som krävs för lagtext.

Regionens ansvar för tolktjänst för vardagstolkning utökas med ett ansvar för samordning av övrig tolktjänst

Av den nya lagen ska framgå att regionen har ansvar för att vid behov hjälpa döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som är bosatta i regionen att få sina övriga behov av tolktjänst tillgodosedda genom att samråda med den aktör som bekostar tolkning. Det ska även framgå att regionen, efter överenskommelse med den aktör som bekostar tolkning, får erbjuda sådan tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Utredningen föreslår att regionen ges en jämfört med förvaltningslagen utökad serviceskyldighet gentemot döva, hörselskadade och dövblinda. Bestämmelsen anges innebära att ”personer ur målgruppen alltid kan vända sig till ”sin” tolkcentral för att få hjälp med att få sina tolkbehov

tillgodosedda. Detta ska vara fallet även för tolkningar som inte ingår i regionens uppdrag för vardagstolkning med målsättningen att ”regionen ska utgöra navet för all tolktjänst för den enskilde” (s. 428)
Motivet till förslaget är att den enskilde i dag i orimlig omfattning själv behöver navigera i välfärdsystemet för att få sina behov av tolk tillgodosedda.

Utredningen konstaterar att tolkcentralerna redan idag har en tämligen långtgående serviceskyldighet enligt förvaltningslagens bestämmelser och att många tolkcentraler redan i dag tar ett stort ansvar i detta hänseende. (s. 436)

Utredningen uppskattar att det är ett utökat uppdrag motsvarande två heltidsanställda administrativ personal per region.

Regionens synpunkter

Som tidigare konstaterats i ett flertal utredningar är systemet med tolktjänst som helhet rörigt och svårtolkat, bland annat för att det inkluderar många betalningsansvariga. I praktiken hamnar tolkanvändaren ofta mellan regelverken och de betalningsansvariga, som dessutom i vissa fall kan ha ett otydligt ansvarsområde. Ett problem med det nuvarande systemet är att det finns många betalningsansvariga som inte ingår i ett gemensamt system. Ett annat problem är att ansvaret för vissa betalningsansvariga kan vara oklart. Ett tredje problem är att det i praktiken kan vara svårt att få fram ett bra underlag för att fastställa betalningsansvaret även i de fall då det finns tydliga ansvarsgränser. Grundproblemet inte är bristen på vilja till samråd mellan kommuner, regioner eller andra huvudmän, utan brister i det regelverk som anger förutsättningarna för samråd och samarbete.

Regionen bedömer att förslaget om ökad samrådsskyldighet kommer inte leda till ökad måluppfyllelse ur ett tolkanvändarperspektiv, men riskerar att ge upphov till en situation där regionen pressas att kompensera för regelverkets brister.

Regionen upphandlar tolkar

Tolkcentralen vid Region Stockholm har inga egna anställda tolkar, utan upphandlar för sitt tolkbehov. Tolkcentralen kan inte upphandla tolktjänst för att möta ett okänt tolkbehov hos ett stort okänt antal andra huvudmän. Det får konsekvensen att för tolkanvändare i Stockholmsregionen kommer de föreslagna bestämmelserna om samråd och utförande för andra

huvudmän inte leda till ”en väg in” eftersom tolkanvändaren i de fall en annan aktör är betalningsansvarig ändå kommer behöva vända sig dit. Utredningens förslag på krav på samråd och möjligheten att utföra tolkningen utgör *tillsammans* en förutsättning för att utredningens mål om ”en väg in” ska uppnås. Eftersom regionen inte kommer att kunna utföra uppdrag åt andra huvudmän går ändamålsenligheten med samrådet till stora delar om intet.

Omfattningen av samrådet
Med utredningens förslag vidgas tolkcentralens ansvar till att omfattas av samrådsskyldighet med samtliga aktörer i regionen för samtliga typer av tolkuppdrag.

Uppdraget skulle utöver vardagstolkning då omfatta rättstolkning, utbildningstolkning, myndighetstolkning, arbetslivstolkning och alla andra övriga typer av tolkärenden. För en så stor region som Stockholm är ett sådant uppdrag i det närmaste oöverblickbart. Någon tillfredsställande konsekvensanalys av förslaget baserat på hur omfattande det kan komma att bli presenteras inte av utredningen.

Den utökade samrådsskyldigheten skulle ge tolkcentralen ansvar för att samråda i till exempel utbildningstolkning. På Tolk och översättarinstitutet vid Stockholms universitet finns för närvarande cirka 50 tolkar och en tolksamordning för dessa. Även Manillaskolan den statliga specialskolan för döva har en egen tolksamordning. I Stockholms län finns också flera hundra skolhuvudmän.

Tolkcentralen skulle därtill, om tolkanvändaren så önskar, samråda med 26 kommuner, vid en konservativ uppskattning hundratalet statliga myndigheter, regionens arbetsgivare, regering och riksdag och domstolsväsendet.

Även om antalet tolkanvändare är begränsat ges Region Stockholm med utredningens förslag ett närmast oöverskådligt stort uppdrag. Utredningens förslag riskerar att på ett omvälvande sätt förändra Region Stockholms tolktjänst.

Utredningen uppskattar att uppdraget motsvarar två heltidsanställda administrativ personal. Utredningen har härvidlag underskattat både komplexiteten och omfattningen av ett förändrat uppdrag för Stockholmsregionens del. Tolkcentralen skulle sannolikt behöva mångdubbla sin utredningskapacitet för att handlägga en stor mängd

ärenden, med mycket små eller obefintliga positiva konsekvenser för tolkanvändaren.

Kombinationen av en i praktiken oöverblickbar samrådsskyldighet och en verksamhet som ska regleras utanför hälso- och sjukvården borde för utredningens del ha återaktualiserat huvudmannaskapsfrågan.
Det får anses vara en brist i utredningen att en bedömning av huvudmannaskapet i förhållande till det förändrade uppdraget inte föranlett utredningen att utförligt och förutsättningslöst belysa huvudmannaskapsfrågan återigen. I stället instämmer utredningen (s.180) med 1989 års handikapputredning som bedömde att regionerna är en lämplig huvudman.

Region Stockholm delar utredningens bedömning att förvaltningslagens bestämmelse innebär en långtgående serviceskyldighet och att tolkcentralen redan idag tar ett stort sådant ansvar. Tolktjänsten upplyser tolkanvändare och andra betalningsansvariga om regelverket och hänvisar tolkanvändare till vidare kontakter, i syfte att den enskilde ska kunna tillvarata sina intressen.

Utredningen föreslår att begreppet arbetslivstolking inte längre ska omfatta tolktjänst i arbetslivet.

Det allmännas stöd till tolk i arbetslivet ska med utredningens förslag samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den som har kostnader för tolk med högst 10 prisbasbelopp per person och år.

Utredningen föreslår därför att begreppet vardagstolkning inte längre ska omfatta tolktjänst i arbetslivet. Utredningen föreslår att anställningsintervju, fackliga uppdrag och företagshälsovård undantas från regeln och även fortsatt är regionens uppdrag. Motivet är att företagshälsovård är hälso- och sjukvård och därför ingår i regionens vardagstolkningsuppdrag.

Region Stockholms synpunkter

Region Stockholm ser positivt på förslaget att vardagstolkning inte längre ska omfatta tolktjänst i arbetslivet. Utredningen föreslår (s.294) tre undantag från principen att arbetsförmedlingen övertar ansvaret för arbetslivstolkning, anställningsintervju, fackligt arbete och

företagshälsovård. För dessa tre områden ska tolkcentralen alltjämt vara betalningsansvarig.

Regionen ställer sig frågande till undantaget för företagshälsovård. En person kan inte komma i fråga för företagshälsovård utan att först ha en anställning. Det är därför naturligt att företagshälsovården ses i första hand som en insats från arbetsgivaren och därför faller under arbetsgivarens ansvar att göra tillgänglig genom att använda det bidrag för arbetslivstolkning som utredningen föreslår.

På utredningens faktaunderlag, slutsatser och den nya insatsens utformning väljer Region Stockholm att inte lämna några synpunkter eftersom regionen inte berörs direkt av förslaget, utöver ovan.

En nationell funktion för samordning av tolktjänst ska inrättas

Det föreslås i betänkandet (s. 404) att en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet inrättas. Uppgiften ska vara att tillhandahålla information samt sammanställa statistik, och annan data för en samlad nationell uppföljning av tolktjänsten och dess målgrupp samt vid behov samordna utvecklingsinsatser som rör tolktjänsten och dess målgrupp. I uppgiften ingår även i övrigt att samordna och hantera frågor som rör tolktjänst och som inte har en naturlig hemvist hos någon annan aktör, såsom att samordna en plan för strategisk kompetensutveckling av tolkar, att upphandla tolkservice åt förtroendevalda samt betala ut statsbidrag till regionerna. I uppgiften ska även ingå att ta fram ett nationellt system för uppföljning av tolktjänsten samt vid behov föreslå nödvändiga författningsförändringar för ett sådant system.

Vidare, ta emot uppdrag från regeringen i frågor som rör tolktjänst och hur tillgängligheten i samhället ska öka för tolktjänstens målgrupp. Funktionen ska också i övrigt ha förutsättningar att samordna eventuella utvecklingsbehov som identifieras och hålla samman dessa på nationell nivå. Samt att vara en nationell aktör som bistår med att facilitera samverkan mellan olika berörda aktörer exempelvis genom att strukturera och dokumentera sådana samråd.

Utöver beskrivningen ovan ska funktionen ”tillhandahålla information” och ”goda exempel om vad tolkbehov innebär och hur det kan tillgodoses”. Det kan också ingå att ”informera om vikten av att i verksamheter som har

kostnader för tolkning för döva…redovisa dessa på ett sätt som gör att de kan särskiljas från kostnaderna för annan tolkning”.

Informationen ska ”bidra till en ökad tillämpning av förvaltningslagens bestämmelse om tolk till döva” och ”minska gränsdragningsproblem i förhållande till regionernas ansvar” och ”bidra till ökad förutsägbarhet” och ”ökad tillgång till tolk”. Den ska också ”ta fram information och stödmaterial om hur en verksamhet kan organiseras och planeras fysiskt, digital och praktiskt för att minska eller komplettera behovet av tolk i olika situationer” och ”göra verksamheten tillgänglig för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet”.

Den ska också ”ansvara för en samlad statistik och sammanställning av aktuell forskning” för att ”arbeta med kvalitetsutveckling av tolktjänsten”. Vidare kan en ”samlad uppföljning på aggregerad nivå av klagomål på regionernas tolktjänst vara en viktig del i kvalitetsutvecklingen” av tolktjänsten.

Utredningen bedömer att den nationella samordningen kan inrättas hos Myndigheten för delaktighet.

Regionens synpunkter

Utredningen föreslår inga förändringar av huvudmannaskapet för tolktjänsten. Det innebär att Region Stockholm även fortsatt kommer att ansvara för finansiering, organisering, styrning och uppföljning av regionens tolktjänst för vardagstolkning.

En nationell uppföljning och kunskapsutveckling kan utgöra ett viktigt stöd för de regionala huvudmännen. Det finns exempel på sådan inom exempelvis Socialstyrelsens områden.

Regeringen har bedömt att staten inte bör åta sig huvudmannaskapet för tolktjänsten och detta anges i utredningens direktiv. Utredningen har bedömt att regionerna fortsatt är de bäst lämpade att vara huvudmän för tolktjänsten. Det bör få konsekvensen att den statliga styrningen av tolktjänsten är tydligt avgränsad och tillämpas med full respekt för det kommunala självstyret.

Som framgår av beskrivningen ovan är den nationella samordningens uppdrag både omfattande och vagt. Verksamheten motiveras huvudsakligen med behovet av samlad statistik från statens sida. Utredningen har utformat samordningsfunktionens arbetsuppgifter utan

föregående samråd med huvudmännen om vilket stöd som huvudmännen efterfrågar tex vad avser kvalitetsutveckling. Ett framgångsrikt nationellt stöd för samordning kräver en dialog med huvudmännen innan en eventuell samordningsfunktions uppdrag beslutas.

Av den mångfald av uppgifter för den nationella samordningsfunktionen kan Region Stockholm utöver samordningsambitioner också utläsa styrningsambitioner. Beteckningen av den nationella funktionen som en ”samordningsfunktion” är därför delvis missvisande. I sak är delar av funktionens föreslagna arbetsuppgifter mer styrande mot huvudmännen. Även om något juridiskt bindande regelverk för nationell samordning inte föreslås kan Region Stockholm konstatera att det kommunala självstyret kommer att påverkas av den nationella samordningen, till exempel genom att villkor för statsbidraget för tolktjänsten införs.

Enligt utredningens bedömning tillhör förslaget om nationell samordning den grupp av förslag som inte innebär ”någon påvisbar inskränkning av den kommunala självstyrelsen för regionerna” (s.437). Regionen delar inte utredningens bedömning.

Närmare om Myndigheten för delaktighet som nationell samordnare

Utredningen bedömer att den nationella samordningsfunktionen kan placeras hos Myndigheten för delaktighet. För det fall där regeringen anser att en nationell samordningsfunktion behövs bör det noga övervägas var den inrättas och vilken kompetens den bör ha.

Region Stockholm anser att den nationella samordningen behöver ha hälso- och sjukvårdskompetens eftersom hälso-och sjukvårdstolkningar är det enskilt största tolkområdet (se ovan s.2)

Socialstyrelsen är en kunskapsmyndighet för vård och omsorg. De tar fram föreskrifter, kunskapsstöd och statistik samt gör uppföljningar och utvärderingar. Deras uppdrag avgränsar sig inte till hälso- och sjukvården och skulle mycket väl kunna inrymma ett utökat uppdrag om uppföljning av tolktjänsten på nationell nivå. Socialstyrelsen fördelar redan idag statsbidraget för tolktjänst.

Även SKR skulle kunna vara en möjlig aktör för nationell uppföljning genom datainsamling, så som redan pågår inom ramen för Kolada eller motsvarande. Utredningen innehåller dock inga sådana överväganden.

Om tolkning och ledsagning av personer med dövblindhet

I den nya lagen ska det anges att viss ledsagning som behövs i anslutning till tolktillfället ingår i regionens ansvar för tolktjänst för vardagstolkning för personer med dövblindhet. Utredningen bedömer att kostnaden för uppdraget uppgår till cirka tio miljoner kronor.

Regionens synpunkter

Region Stockholm anser det angeläget att frågan om ledsagning för dövblinda får sin lösning. Underlaget som utredningen presenterar är otillräckligt, analys och beräkningar skulle behöva fördjupas.
Ledsagning är en insats som kan ges både av kommun och av region för de fall dövblindtolkning är en del. Förhållandet att två huvudmän kan ge en snarlik insats ger upphov till gränsdragningsproblem.
Utredningen saknar ett resonemang om risken för att ett större ansvar för ledsagning för regionen kan leda till övervältringar av kostnader från kommun till regioner. Det saknas också en analys av möjligheten att regionens utökade ansvar kommer leda till en större efterfrågan på dövblindtolkning. Uppdragen kan till exempel bli längre och därmed driva kostnader.

Höjt statsbidrag

Statsbidraget till regionerna för tolktjänst för vardagstolkning ska från och med år 2024 räknas upp med 41 070 000 kronor. Fördelningen av statsbidraget ska senast år 2028 ses över av den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor.

Regionens synpunkter

Region Stockholm ser positivt på att statsbidraget för tolktjänst räknas upp och att fördelningen av statsbidraget följs upp efter en tid.

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att staten inte ska ålägga kommuner och regioner nya uppgifter utan att ge dem adekvat finansiering. Syftet är att ge kommuner och regioner stabila planeringsförutsättningar.

Utredningen skriver ”det kan också finnas anledning att överväga om det bör ställas villkor i statsbidraget om samordnade bokningsmöjligheter”. Regionen anser det illavarslande att utredningen betraktar statsbidragets utdelande som en möjlighet att kravställa regionerna vad avser ”samverkan

mellan regionerna”, ”stimulera digital samverkan och utveckling”, ”samordnade bokningsmöjligheter” (s.278) och en ”regiongemensam distanstolkningsfunktion” (s.410) vilket i praktiken innebär vilken funktionalitet eller till och med vilket bokningssystem som regionen ska använda.

Statsbidraget för tolktjänst för vardagstolkning är en finansiering av det uppdrag som ges enligt lag. Det är inte att betrakta som en pott för statliga myndigheter att fördela efter prestation eller att använda som påtryckningsmedel. Regionens tolktjänst måste ges stabila planeringsförutsättningar över tid.